

Streep onder affaire-Vermaning

Ruim veertig jaar geleden bewerkte Tjerk Vermaning stenen en prees ze aan als prehistorische vuistbijlen. Een nieuw boek moet de affaire nu eindelijk afsluiten.

Van onze verslaggeefster
Ana van Es

STIENS Het schijnt echt te gebeuren: vondsten van maar liefst vijftigduizend jaar oud die zomaar verdwijnen in een bureaula. Een klein groepje amateurarcheologen gelooft namelijk nog steeds dat de prehistorische 'vondsten' waarmee grasmaai-ermonteur Tjerk Vermaning uit Smilde veertig jaar geleden furore maakte echt zijn, en keert de gevestigde wetenschap de rug toe. 'Schitterende stukken worden daarom niet gemeld', zegt onderzoeks-methodoloog Lammert Postma, in zijn vrije tijd amateurarcheoloog.

Archeologen hanterden jarenlang de botte bijl om niet opnieuw belazerd te worden. Het onderzoek naar vondsten uit de neanderthalertijd werd nagenoeg stilgelegd. Voor de wetenschap was het 'niet best', zegt Postma nuchter, tienduizenden jaren geschiedenis die taboe werden verklaard.

Het wordt tijd om af te rekenen met het Vermaning-trauma, vindt een multidisciplinair team van zeven onderzoekers waarvan Postma deel uitmaakt. Al bijna een kwart eeuw lang bijten ze zich vast in de fraudezaak die zo lang de archeologie heeft bezoedeld. *Valsheid in gesteente* heet het boek dat volgend jaar verschijnt. Het moet een streep zetten onder de affaire-Vermaning.

De onderzoekers reconstrueren minutieus de werkwijze van Vermaning. 'Het is net CSI op het keileem-

plateau', zegt onderzoeksleider Frans de Vries, die Vermaning persoonlijk heeft gekend en door hem geïnteresseerd raakte in archeologie. Honderden van Vermanings stenen zijn systematisch vergeleken met echte prehistorische vondsten. Met toestemming van de eigenaar, het Drents museum in Assen, werden er zelfs stukjes van afgezaagd, voor analyse onder een elektronenmicroscoop.

Deze grondige aanpak moet archeologen straks een handvat geven waarmee ze weerbaar zijn tegen vervalsingen, zonder in paardenmiddelen te vervallen. 'Er is nu geen goede methodiek om te bepalen of een vondst authentiek is', legt Postma uit.

Maar het onderzoek dient vooral om de eeuwige twijfel uit te roeien. Was Vermaning wel echt een bedrieger, of werd hij zwartgemaakt door het establishment dat niet aan zijn vondsten kon tippen? Sommige amateurarcheologen geloven heilig in dat laatste. 'Mensen denken dat het een gepasseerd station is, maar ook wetenschappers twijfelen', zegt De Vries. 'Want het Groningse onderzoek dat Vermaning indertijd ontmaskerde, was soms net een loterij. Er waren te veel onzekere factoren.'

Terwijl Vermaning met verve de media bespeelde, verschansten de belazerde archeologen zich in hun ivoren toren. Hun onzichtbaarheid dreef de zaak op de spits. Hoogleraren van toen, inmiddels bejaard, fluisteren nog steeds over de bedrei-

gingen die ze ontvingen uit de harde kern van Vermaning-aanhangers.

Bewijs dat zijn vondsten vervalst zijn is nu andermaal geleverd. De slijpsporen, de rare glanslaag, zelfs het snijvlak - werkelijk in alles wijken de stenen van Vermaning af van echte neanderthalervondsten. Bovendien is in de collectie-Vermaning niets te bekennen van de ijzerafzettingen die kenmerkend zijn voor stenen die duizenden jaren in de bodem heb-

ben gelegen.

Bekijk eens een microscoopafbeelding van een vuistbijl waarmee Vermaning indertijd furore maakte, zegt De Vries. Het oppervlak zit vol rechte krassen, zoals de natuur ze nooit maakt. 'Dit is de handtekening van de vervalsing. Ik hoop dat dit ook amateurarcheologen aan het denken zet die nog steeds in hem geloven.'

Twijfelachtig is of Vermanings volgelingen van het eerste uur daarvoor open staan. Ze laten alvast weten dat ze het onderzoek kwalificeren als 'de

sloopkogel' tegen het werk van hun grote meester.

Frans de Vries had zijn vroegere jeugdidool graag gerehabiliteerd. 'Vermaning was echt aardig', zegt hij. We moeten maar niet alle schuld op hem afschuiven: hij kan al die vuistbijlen onmogelijk alleen hebben gemaakt. Een handlanger moet hem hebben geholpen. Iemand met een auto, om honderden kilo's ruwe steen te kunnen vervoeren.

Wie, dat is al jaren voer voor speculatie onder de nu gepensioneerde Groningse wetenschappers die Vermaning indertijd ontmaskerden.